

Зростання інвестиційної активності підприємств

Наведено авторську позицію щодо теоретичного базису концепції інвестиційної активності підприємств. Запропоновано в основу концепції покласти теорії економічного розвитку суспільства, ключовими серед яких є: теорія стадій економічного розвитку, теорія структурних перетворень, теорія залежності, теорія сталого розвитку. Виходячи з положень зазначених теорій, мають визначатися напрями інвестування розвитку підприємств, формуватися орієнтири для удосконалення механізмів залучення реальних інвестицій в економіку. При цьому необхідним є створення певних умов для економічного, соціального розвитку та поліпшення екологічного середовища підприємств.

Для досягнення цілей інвестування визначено основні принципи здійснення інвестиційної діяльності. Дотримання цих принципів забезпечить формування підходу до інвестування як до законної, цілеспрямованої, системної та відповідальної діяльності, що базується на оптимальному та ефективному використанні інвестиційних ресурсів і спрямована на досягнення збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку підприємства.

Ідентифіковано потенційні партнери підприємств в інвестиційній діяльності. Ключову роль у даному процесі відведено персоналу підприємств та органам місцевої і державної влади.

Запропоновано систему реалізації концепції інвестиційної активності підприємств. Базисом такої системи на рівні підприємства є цілі, принципи та напрями інвестування, а також сформований потенціал. При цьому напрями інвестування повинні походити із функцій підприємства, а в основі потенціалу підприємства має бути людський капітал.

На прикладі підприємств сфери виробництва проведено дослідження дієвості системи реалізації концепції інвестиційної активності. Встановлено, що ефективність функціонування підприємств залежить від величини і структури інвестицій, вкладених у їх діяльність. При цьому виявлено, що збільшення інвестицій у людський капітал є одним із пріоритетних напрямів інвестування для підприємств, оскільки забезпечує суттєве підвищення економічної ефективності їх функціонування.

Ключові слова: підприємство; середовище; інвестиції; інвестиційна активність; людський капітал; оплата праці; ефективність.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, які нині відбуваються у національній економіці, негативно вплинули на розвиток підприємств, у тому числі сфери виробництва. Внаслідок фінансово-економічної кризи та досить складної політичної ситуації в країні інвестиційна активність підприємств не забезпечує належної результативності та ефективності виробництва. Це зумовлює необхідність перегляду існуючої концепції інвестиційної активності підприємств та розробки дієвої системи реалізації даної концепції у практичній дійсності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблем підвищення інвестиційної активності підприємств досить широко висвітлено у наукових працях вчених: І.Бланка, А.Гайдуцького, О.Гудзинського, М.Дем'яненка, М.Кісіля, О.Козак, О.Крисального, М.Кропивки, П.Кутуєва, Ю.Лупенка, М.Маліка, Л.Михайлова, Б.Патона, П.Саблука, О.Савченка, Б.Пасхавера, В.Трегобчука, О.Тивончука та інших. Проте висока мінливість зовнішнього та внутрішнього середовищ функціонування підприємств, спричинена як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками, наявність у науковій літературі досить широкого спектра позицій науковців щодо теоретичного та методичного базису інвестиційної діяльності призводить до ускладнення розуміння реалізації такого процесу в практичній дійсності. Це, в свою чергу, негативно відображається на результатах діяльності підприємств, призводить до погіршення їх конкурентних позицій на ринку.

Вирішення цього питання передбачає, перш за все, уточнення теоретичного базису концепції інвестиційної активності підприємств та розроблення дієвої системи реалізації такої концепції. Остання (система реалізації концепції інвестиційної активності підприємств) має забезпечувати формування такого підходу до інвестування, згідно з яким така діяльність передбачатиме оптимальне й ефективне використання інвестиційних ресурсів і буде спрямована на досягнення збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку підприємства.

Метою дослідження є уточнення теоретичного базису концепції інвестиційної активності підприємств та розроблення на цій основі дієвої системи реалізації зазначеної концепції.

Викладення основного матеріалу дослідження. Теоретичний базис концепції інвестиційної активності підприємств формують теорії економічного розвитку суспільства, ключовими серед яких, на нашу думку, є: теорія стадій економічного розвитку, теорія структурних перетворень, теорія залежності, теорія сталого розвитку. Виходячи з положень зазначених теорій визначаються напрями інвестування розвитку підприємств в існуючому нині середовищі, формуються орієнтири для удосконалення механізмів залучення реальних інвестицій в економіку.

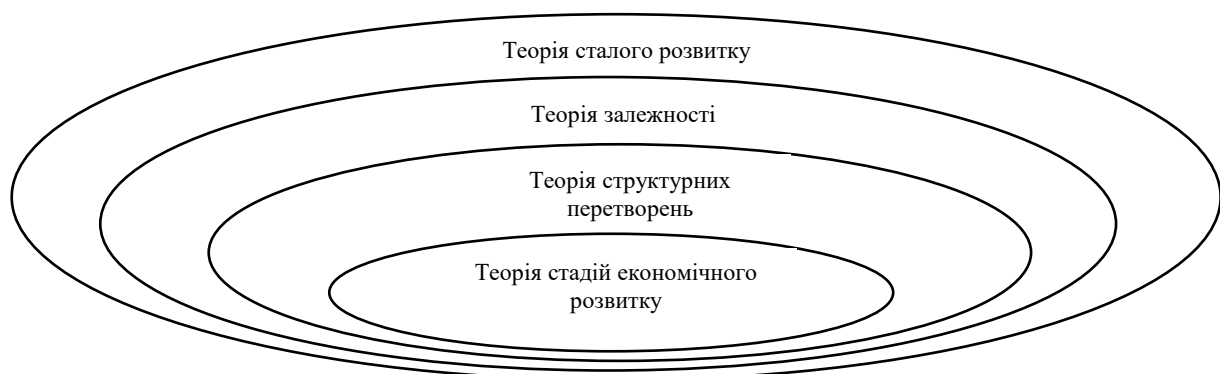
Згідно з положеннями теорії стадій економічного розвитку результативність та ефективність функціонування підприємств ґрунтується на належному їх інвестиційному забезпеченні. Лише постійне зростання обсягу та розширення портфеля реальних інвестиційних проєктів забезпечує подальший розвиток підприємств та економіки в цілому [1].

При цьому збільшення інвестицій є необхідною, але недостатньою умовою економічного зростання і розвитку. Відповідно до теорії структурних перетворень об'єктами інвестування мають бути такі, що забезпечують позитивні (конструктивні) структурні зміни в економіці [2].

Результати інвестування суттєво різняться залежно від впливу ряду факторів і, насамперед, зовнішнього характеру. За теорією залежності вплив зовнішніх факторів на розвиток підприємств окремої країни у глобальному ринковому середовищі має бути регульованим [3].

Пріоритетними напрямками інвестування мають бути, відповідно до теорії сталого розвитку, такі: економічний, соціальний та екологічний розвиток. Акцент на постійному економічному зростанні є дещо протилежним до забезпечення якісного життя наступних поколінь, тому необхідним є збалансоване врахування всіх сфер життєдіяльності [4].

Теоретичний базис концепції інвестиційної активності підприємств схематично зображено на рисунку 1.

Джерело: авторська розробка

Рис. 1. Теоретичний базис концепції інвестиційної активності підприємств

Виходячи із теоретичних положень концепції інвестиційної активності підприємств, основними напрямками інвестування є:

- розвиток економічної діяльності підприємства;
- запровадження інновацій у процес виробництва;
- розвиток безвідходного виробництва;
- створення додаткових робочих місць;
- поліпшення якості товарів (послуг);
- формування іміджу підприємства;
- підтримка соціального розвитку місцевої громади (регіону, країни);
- покращення екологічного стану територій місцевої громади (регіону, країни);
- покращення економічного добробуту населення місцевої громади (регіону, країни);
- інші напрями відповідно до функцій підприємств (табл. 1).

Проте для забезпечення інвестиційної активності підприємств необхідним є створення певних умов для економічного, соціального розвитку та поліпшення екологічного середовища підприємств. Так для економічного розвитку підприємств такими умовами є:

- формування інвестиційних ринків для підприємств сфери виробництва: інвестиційного ринку для підприємств сільського, лісового та рибного господарств, інвестиційного ринку для промислових підприємств, інвестиційного ринку для підприємств будівництва;
- забезпечення державної підтримки розвитку підприємств капіталомістких виробничих галузей, що враховує дотування та субсидування, пільгове кредитування, зниження вартості ресурсів, цільове програмне фінансування тощо [5];

- сприяння на державному рівні розвитку кооперації та інтеграції підприємств (горизонтальної й вертикальної) [6];
- сприяння на державному рівні розвитку наукомісткого виробництва через створення науково-виробничих кластерів [7].

Таблиця 1

Функції сучасного підприємства

Назва функції	Змістове наповнення
Макрорівень	
Збільшення багатства місцевої громади (регіону, країни)	Виробництво якісних товарів (послуг), нарощування людського капіталу, зростання добробуту населення місцевої громади (регіону, країни)
Підтримка реалізації програм соціального розвитку місцевої громади (регіону, країни)	Безпосередня участь та відрахування коштів на реалізацію програм соціального розвитку місцевої громади (регіону, країни)
Підтримка реалізації програм покращення екологічного стану територій місцевої громади (регіону, країни)	Безпосередня участь та відрахування коштів на реалізацію програм покращення екологічного стану територій місцевої громади (регіону, країни)
Сприяння розвитку культури якості в місцевій громаді (регіоні, країні)	Демонстрування запровадження на підприємстві культури якості. Пропагування та підтримка у реалізації програм щодо розвитку культури якості в місцевій громаді (регіоні, країні)
Мікрорівень	
Оптимізація факторів виробництва (величини та структури авансованого капіталу)	Посаднання факторів виробництва, що забезпечує високу результативність та зростання ефективності господарювання
Запровадження інновацій у процеси підприємства	Використання нової високопродуктивної техніки та нових прогресивних технологій, застосування нових систем менеджменту та методів господарювання
Оптимізація витрат підприємства	Пошук можливостей скорочення витрат (за рахунок виявлення та мінімізації непродуктивних витрат) на всіх процесах підприємства
Зменшення (запобігання) втрат у процесі діяльності	Розвиток безвідходного виробництва. Запровадження практик управління ризиками відповідно до стандартів ISO
Створення додаткових робочих місць на підприємстві	Запровадження нових видів діяльності, розширення існуючих виробничих потужностей
Посилення ринкової позиції підприємства	Поліпшення якості продукції, оновлення асортименту та покращення її дизайну на основі виявлення та найповнішого врахування вимог споживачів, надання гарантій та забезпечення післяпродажного сервісу, удосконалення цінової політики тощо
Формування іміджу підприємства	Розробка та запровадження заходів щодо формування внутрішнього та зовнішнього іміджу підприємства

Джерело: авторська розробка

Для соціального розвитку підприємств необхідно створити такі умови:

- запровадження державної фінансової підтримки щодо забезпечення виплати працівникам грошової допомоги і надання негрошових соціальних послуг, розвитку соціальної інфраструктури, створення додаткових робочих місць, здешевлення кредитів на придбання житла [8];
- сприяння на державному рівні реалізації програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників підприємств.

З метою покращення стану екологічного середовища функціонування підприємств необхідними умовами є:

- сприяння на державному рівні розвитку міжсекторального партнерства, що дасть змогу залучити до планування і реалізації відповідних заходів усіх заінтересованих сторін (органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємства, науковців, громадськість) [9];
- запровадження державної фінансової підтримки щодо застосування екологобезпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій виробництва;

- сприяння на державному рівні пропагуванню принципів та методів сталого споживання і виробництва, захисту довкілля та дбайливого ставлення до природи, розвитку систем екологічного менеджменту на підприємствах [10];

- сприяння на державному рівні розвитку міжнародного співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки;

- забезпечення на державному рівні підвищення відповідальності за порушення чинного екологічного законодавства.

Для досягнення цілей інвестування, як свідчить світовий досвід та практика успішних вітчизняних підприємств, необхідно дотримуватися певних принципів, основними серед яких є:

- принцип законності, тобто здійснення інвестиційної діяльності на основі й відповідно до норм права;

- принцип цілеспрямованості – обумовлює застосування програмно-цільового методу до розробки та реалізації інвестиційного проекту [11];

- принцип системності – передбачає підхід до процесу реалізації інвестиційного проекту як до системи, яка містить ряд підсистем і елементів для досягнення цілей проекту. Крім того, цей принцип передбачає врахування взаємозв'язків між елементами зовнішнього й внутрішнього середовищ підприємства;

- принцип відповідального інвестування – обумовлює врахування ESG-питань (соціальних, екологічних та управлінських) під час ухвалення інвестиційних рішень [12];

- принцип концентрації – передбачає зосередження інвестиційних ресурсів на одному або невеликій кількості проектів, яким властиві несуттєвий ризик і висока ефективність. Даний принцип дає змогу зменшити період окупності витрат за проектами [13];

- принцип ефективності – обумовлює необхідність перевищення ефекту від інвестиційного проекту над витратами на його розробку та реалізацію. Під ефектом розуміється економічний, соціальний та екологічний корисний результат;

- принцип оптимальності – передбачає необхідність вибору із можливих варіантів інвестиційних проектів оптимального, виходячи з умов та факторів середовища підприємства, його стратегічних орієнтирів тощо;

- принцип досяжності – передбачає ухвалення рішення щодо інвестування з позиції не лише оптимальності, а й реальності досягнення поставлених до інвестиційного проекту цілей;

- принцип безперервності – обумовлює необхідність постійного коригування (поліпшення) окремих параметрів інвестиційного проекту за даними проведеного моніторингу [14];

- принцип кооперування – передбачає плідну співпрацю учасників під час розробки та реалізації інвестиційного проекту;

- принцип відповідальності сторін – передбачає необхідність дотримання усіма учасниками інвестиційного проекту договірних положень та вимог;

- принцип інноваційності – визначає необхідність запровадження інновацій у процесі підприємства, а також розвиток інноваційного потенціалу підприємства [15];

- принцип науковості – передбачає забезпечення взаємодії науки і практики (бізнесу) під розробки та реалізації інвестиційного проекту.

Наведені принципи в сукупності формують підхід до інвестиційної діяльності підприємств як до законної, цілеспрямованої, системної та відповідальної діяльності, що базується на оптимальному та ефективному використанні інвестиційних ресурсів і спрямована на досягнення збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку.

Партнерами підприємств в інвестиційній діяльності можуть бути:

- персонал даних підприємств за рахунок власних заощаджень або частини заробітної плати, що забезпечуватиме також реалізацію функції мотивації працівників до високопродуктивної праці, постійного підвищення їх власної кваліфікації та професіоналізму, а також покращення матеріального добробуту за рахунок отримання додаткових грошових доходів;

- органи державної влади за рахунок коштів державного бюджету для реалізації певних цільових інвестиційних програм загальнодержавного рівня;

- органи місцевого самоврядування за рахунок коштів місцевих бюджетів для реалізації певних цільових інвестиційних програм місцевого рівня;

- підприємства галузі та суміжних галузей через механізми кооперації або інтеграції;

- фізичні та юридичні особи України (стейкхолдери);

- іноземні юридичні особи та громадян іноземних держав [16];

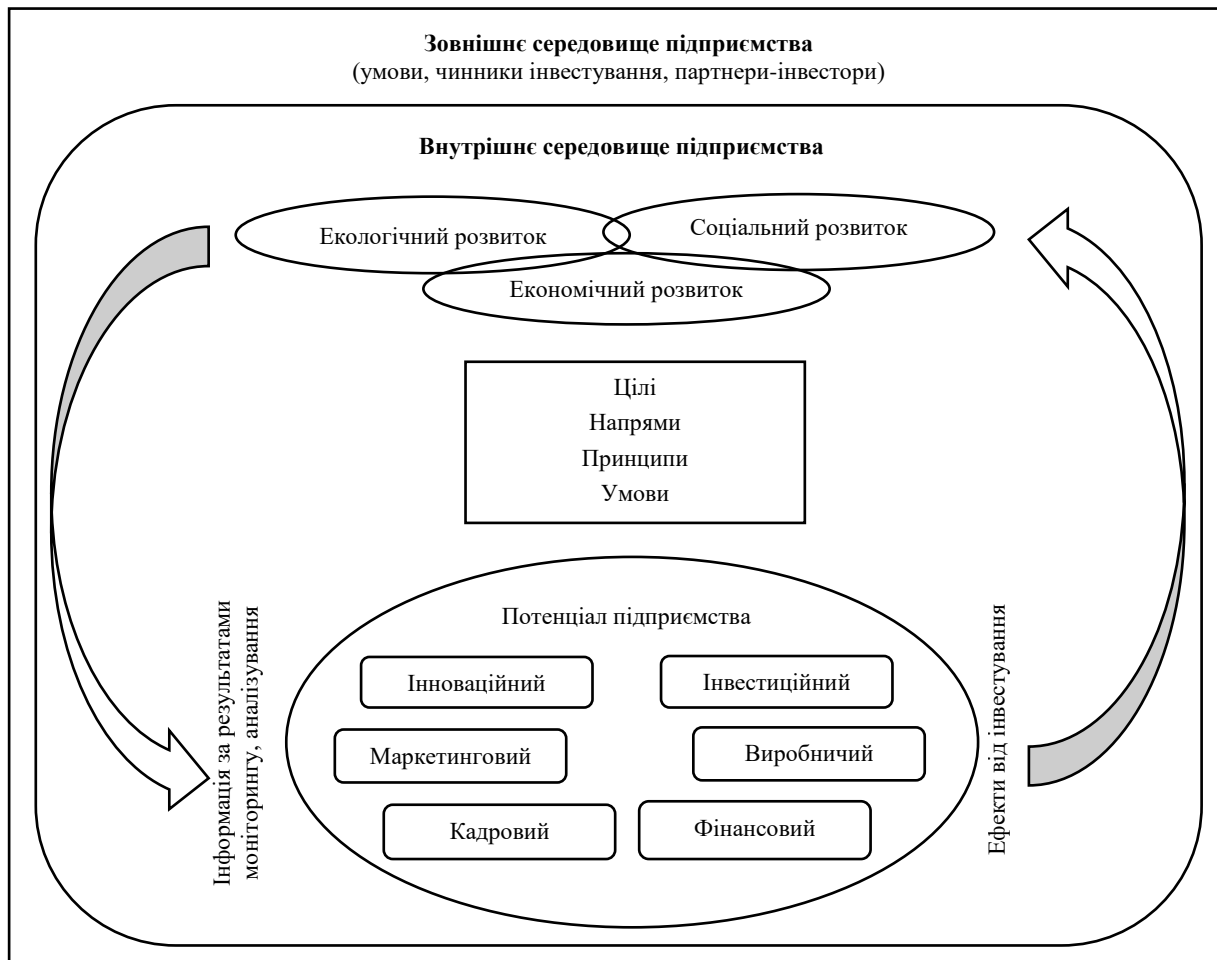
- інші суб'єкти відповідно до чинного законодавства України.

Разом з тим, практика інвестування свідчить, що ключовими партнерами успішних підприємств є персонал даних підприємств та органи місцевої і державної влади. Іноземні підприємства є інвесторами, як правило, у великих за масштабами діяльності та з тривалою бізнес-історією підприємствах.

Підприємства, які функціонують у галузі та/або у суміжних галузях, стають партнерами-інвесторами здебільшого лише тоді, коли вони є учасниками одного кластера. Те ж стосується інших фізичних та юридичних осіб країни.

Виходячи із зазначеного, вважаємо, що для зростання інвестиційної активності підприємств участь держави є не лише необхідною, а базисною умовою.

Схематично система реалізації концепції інвестиційної активності підприємств зображена на рисунку 2.

Джерело: авторська розробка

Рис. 2. Структурно-функціональна система реалізації концепції інвестиційної активності підприємств

Запропонована система реалізації концепції інвестиційної активності підприємств є складною динамічною системою, що формується під впливом чинників загальнодержавного (політичних, економічних, технологічних, соціальних, екологічних тощо) та глобального рівнів, з однієї сторони, та чинників внутрішнього середовища підприємств, з іншої сторони. Результативність цієї системи залежить від комплексу умов, які існують на мікро-, мезо- та макрорівнях. Вирішальна роль у формуванні необхідних для такої системи умов належить державі. Вона на законодавчому рівні має врегулювати коло питань щодо підвищення інвестиційної активності підприємств.

Базисом системи реалізації концепції інвестиційної активності на рівні підприємства є цілі, принципи та напрями інвестування, що виходять, перш за все, з теорії сталого розвитку, а також сформований потенціал (інноваційний, інвестиційний, маркетинговий, виробничий, кадровий та фінансовий). Напрями інвестування мають походити із функцій підприємства, а в основі потенціалу підприємства має бути людський капітал.

Розроблена система реалізації концепції інвестиційної активності підприємств повинна функціонувати безперервно. На кожному підприємстві мають бути запроваджені на постійній основі процеси моніторингу, аналізування та поліпшення результативності інвестиційних проєктів. У разі виявлення відхилення від запланованих результатів інвестування в оперативному порядку має бути розроблений план коригувальних дій і реалізовані відповідні заходи. При цьому дослідження умов та

чинників зовнішнього середовища, а також відслідковування змін у внутрішньому середовищі підприємства має відбуватися безперервно (з визначеною періодичністю).

Відповідно до принципу ефективності вказана система передбачає реалізацію інвестиційних проєктів, які, по-перше, є ефективними і, по-друге, забезпечують підвищення ефективності функціонування підприємств. При цьому ключовим критерієм є збалансований розвиток підприємств тобто забезпечення зростання соціальної, економічної та екологічної ефективності.

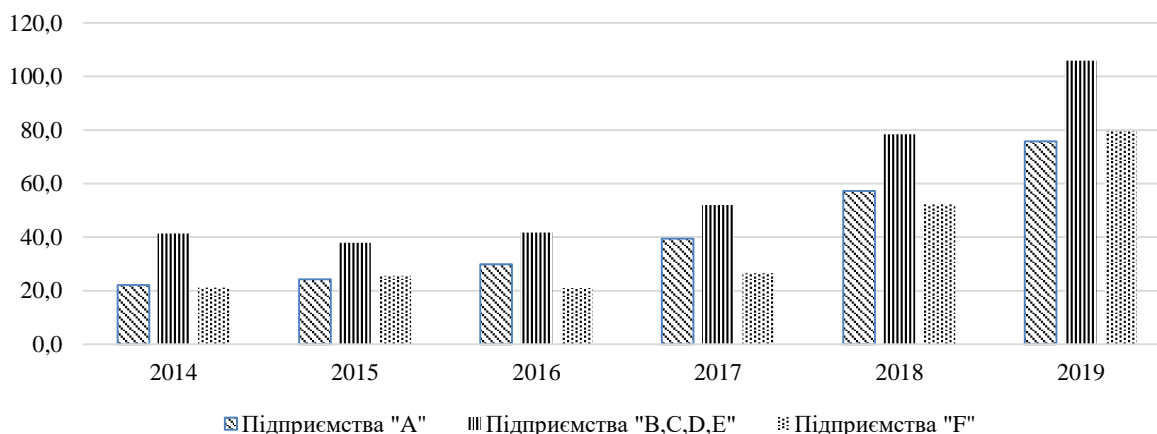
На прикладі підприємств сфери виробництва проведено дослідження результативності зазначеної системи на предмет забезпечення підвищення ефективності господарювання цих підприємств. За результатами проведених розрахунків встановлено, що рівень ефективності функціонування підприємств залежить від величини і структури інвестицій, вкладених у діяльність таких підприємств. При цьому визначено, що збільшення інвестицій у людський капітал, який, з однієї сторони, є важливою складовою частиною авансованого капіталу, а з іншої сторони, індикатором соціального розвитку, є одним із пріоритетних напрямів інвестування для вказаних підприємств, оскільки забезпечує підвищення економічної ефективності їх функціонування.

З метою оцінювання стану інвестування в людський капітал підприємств сфери виробництва як результативного показника застосовано обсяг грошових надходжень працівника за рік (річний рівень заробітної плати). Розрахунки проведено у розрізі трьох груп підприємств: підприємства сільського, лісового та рибного господарств – підприємства «А»; промислові підприємства – підприємства «В, С, D, E»; підприємства будівництва – підприємства «F». Це дало змогу врахувати специфічні особливості господарювання у кожній галузі сфери виробництва.

За період 2014–2019 рр. річний рівень заробітної плати працівників підприємств сфери виробництва характеризується чітко вираженою тенденцією до зростання у всіх трьох групах підприємств. Зокрема, у підприємствах сільського, лісового та рибного господарств результативний показник в цілому зріс у 3,4 раза і становив у 2019 р. 75,7 тис. грн/чол. Середній щорічний приріст показника склав 10,8 тис. грн/чол.

У промислових підприємствах річний рівень заробітної плати працівників в цілому зріс у 2,6 раза і склав у 2019 р. 105,8 тис. грн/чол. Середній щорічний приріст результативного показника склав 12,9 тис. грн/чол.

У підприємствах будівництва річний рівень заробітної плати працівників в цілому зріс у 3,8 раза, що є найвищим значенням серед досліджуваних груп підприємств, і становив у 2019 р. 79,6 тис. грн/чол. При цьому середній щорічний приріст результативного показника має таке ж значення, як у підприємствах сільського, лісового та рибного господарств – 10,8 тис. грн/чол. (рис. 3).

Джерело: сформовано автором за даними Державної служби статистики України [17]

Рис. 3. Динаміка річного рівня заробітної плати працівників підприємств сфери виробництва, тис. грн/чол.

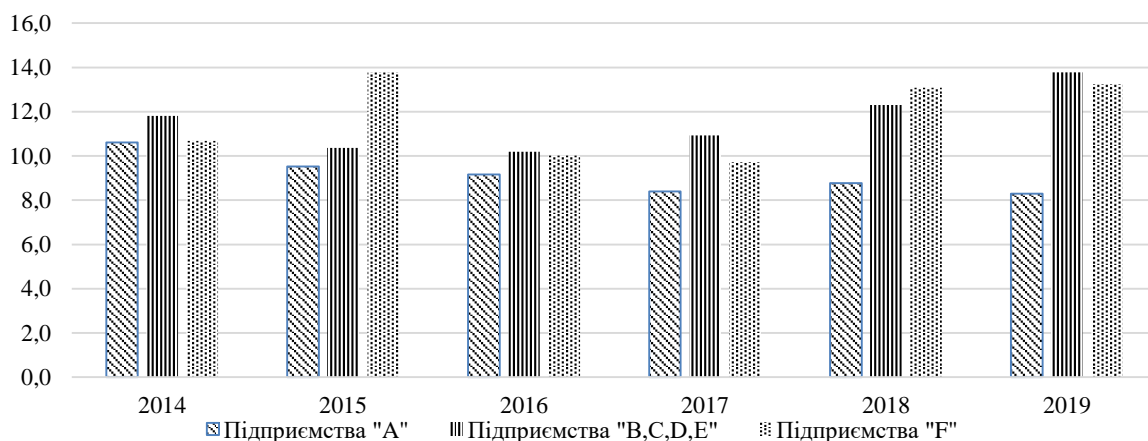
Зазначене у сукупності дало підстави сформулювати висновок, що керівництво підприємств сфери виробництва розуміє важливість інвестування у людський капітал і, починаючи з 2017 р., реалізовує інвестиційну політику, згідно з якою суми інвестицій у цей об'єкт щороку збільшувалися.

Разом з тим, враховуючи технологічний, матеріально-технічний і фінансовий стани досліджуваних підприємств, з'ясовано, що частка інвестиційних ресурсів на відновлення людського капіталу, як і тенденції її зміни, досить суттєво різняться за групами підприємств (рис. 4).

У групі промислових підприємств частка витрат на оплату праці в авансованому капіталі зазначених підприємств має найвище серед трьох груп значення і, починаючи з 2016 р., має чітко виражену тенденцію до зростання: якщо у 2016 р. вона становила 10,2 %, то у 2017 р. – 10,9 %, а у 2019 р. – 13,8 %.

Подібна ситуація спостерігається у підприємствах будівництва, проте зростання частки витрат на оплату праці в авансованому капіталі цих підприємств розпочалося з 2017 р.: якщо у 2017 р. вона становила 9,7 %, то у 2018 р. – 13,1 %, а у 2019 р. – 13,2 %.

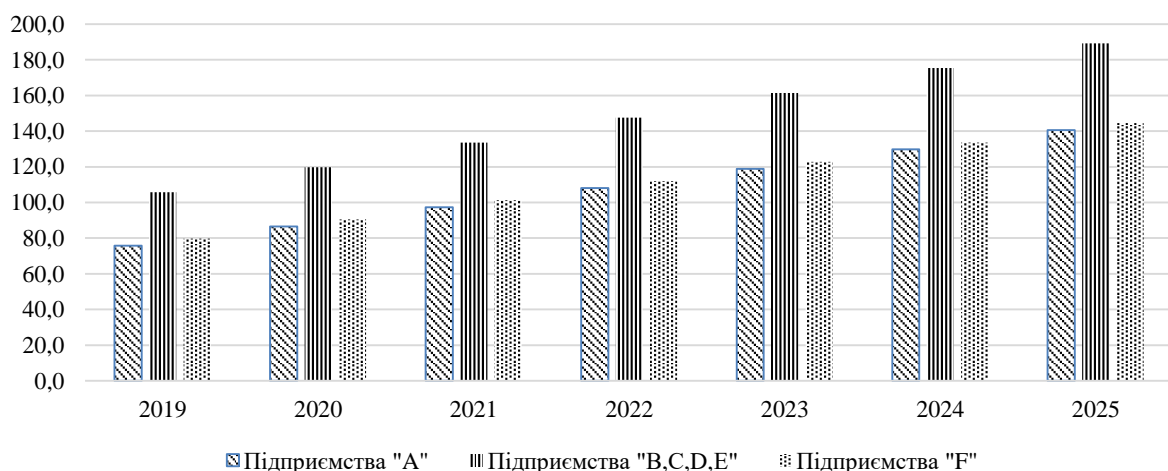
У підприємствах сільського, лісового та рибного господарств результативний показник є найнижчим серед трьох груп підприємств і характеризується тенденцією до зниження, незважаючи на те, що в абсолютному виразі сума інвестування у людський капітал зростає. Так якщо у 2014 р. частка витрат на оплату праці в авансованому капіталі вказаних підприємств становила 10,6 %, то у 2016 р. – 9,2 %, а у 2019 р. – лише 8,3 %. З цього випливає, що у зазначеній групі підприємств наявні деструктивні процеси щодо формування авансованого капіталу, зокрема в частині відновлення людського капіталу, внаслідок чого й ефективність функціонування цих підприємств є найнижчою серед досліджуваних груп підприємств.

Джерело: сформовано автором за даними Державної служби статистики України [17]

Рис. 4. Динаміка частки витрат на оплату праці в авансованому капіталі підприємств сфери виробництва, %

Якщо підхід до інвестування у підприємствах сфери виробництва залишити без змін, то за результатами розрахунків, проведених з використанням методу екстраполяції, а також достовірності апроксимації на рівні не нижче як 0,8, встановлено, що сума інвестування у людський капітал таких підприємств у 2025 р., порівняно з 2019 р., зросте в 1,8–1,9 раза (рис. 5).

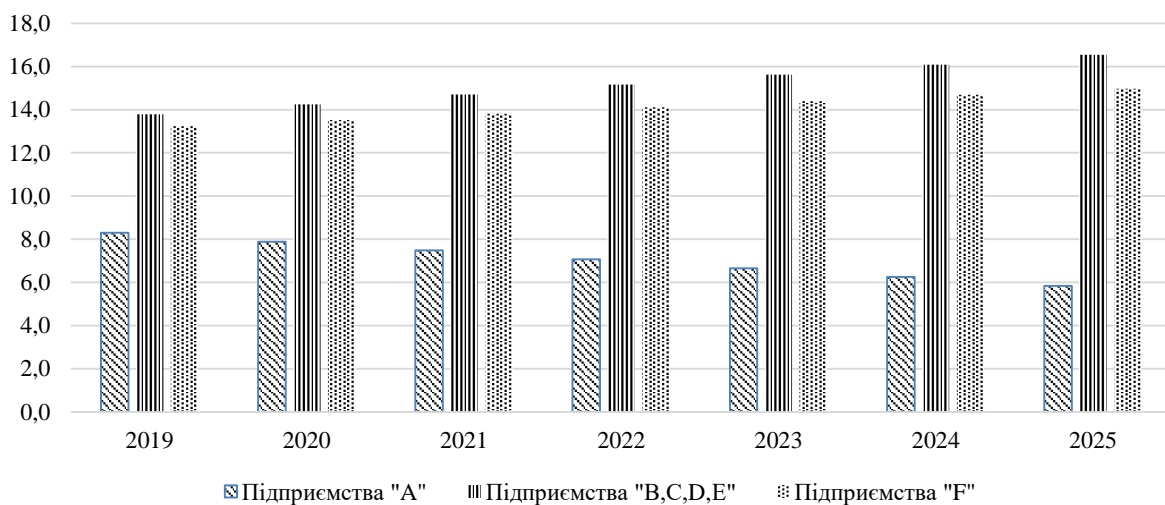
Джерело: сформовано автором

Рис. 5. Прогноз річного рівня заробітної плати працівників підприємств сфери виробництва (за методом екстраполяції), тис. грн/чол.

При цьому найвищий коефіцієнт росту суми інвестицій у людський капітал у підприємствах сільського, лісового та рибного господарств – 1,9 раза, що відповідає значенню 140,5 тис. грн/чол. У промислових підприємствах сума інвестицій у людський капітал у 2025 р. складе 189,2 тис. грн з розрахунку на одного працівника, що в 1,8 раза більше рівня 2019 р. У підприємствах будівництва значення показника становить 144,4 тис. грн/чол., або збільшиться у 1,81 раза.

Проте частка витрат на оплату праці в авансованому капіталі підприємств сфери виробництва характеризується дещо іншими тенденціями зміни. У промислових підприємствах та підприємствах будівництва результативний показник у 2025 р. збільшиться проти 2019 р. відповідно на 2,8 пункту і 1,7 пункту і складе відповідно 16,5 % і 15,0 %, що призведе до деякого (несуттєвого) підвищення ефективності функціонування підприємств вказаних галузей (рис. 6).

Що ж до підприємств сільського, лісового та рибного господарств, то частка витрат на оплату праці в авансованому капіталі таких підприємств зменшиться: якщо у 2019 р. вона становила 8,3 %, то у 2025 р. – складе 5,8 %. Це ще більше ускладнить економічну ситуацію на підприємствах галузі через зниження економічної ефективності їх функціонування і негативно вплине на соціальні та екологічні параметри розвитку цих підприємств.

Джерело: сформовано автором

Рис. 6. Прогноз частки витрат на оплату праці в авансованому капіталі підприємств сфери виробництва (за методом екстраполяції), %

Виходячи із зазначеного, система реалізації концепції інвестиційної активності підприємств передбачає коригування наявних на підприємствах політик (стратегій) інвестування в частині структури та обсягів інвестування. На основі застосування методів кореляційно-регресійного аналізу та розрахунково-конструктивного встановлено, що у кожній групі підприємств, враховуючи специфічні особливості господарювання, реальним є досягнення певного рівня ефективності, що обумовлює відповідну суму і частку інвестування в їхній людський капітал та інші об'єкти.

У підприємствах сільського, лісового та рибного господарств частка інвестування в людський капітал має становити щонайменше 11,8 % або бути вищою на 3,5 пункту порівняно зі значенням у 2019 р. Це забезпечить зростання економічної ефективності функціонування цих підприємств – дохідність авансованого капіталу збільшиться на 1,21 грн і становитиме 2,17 грн, що у 2,3 раза перевищує рівень 2019 р.

У промислових підприємствах частка інвестування в людський капітал має становити 20,1 % або бути вищою на 6,3 пункту порівняно із значенням у 2019 р. Це забезпечить зростання дохідності авансованого капіталу підприємств на 0,81 грн до рівня 2,69 грн, що у 1,4 раза перевищує значення 2019 р.

У підприємствах будівництва частка інвестування в людський капітал має становити 18,3 % або бути вищою на 5,1 пункту порівняно зі значенням у 2019 р. Внаслідок чого дохідність авансованого капіталу цих підприємств збільшиться на 1,09 грн і становитиме 3,12 грн, що у 1,5 раза перевищує рівень 2019 р.

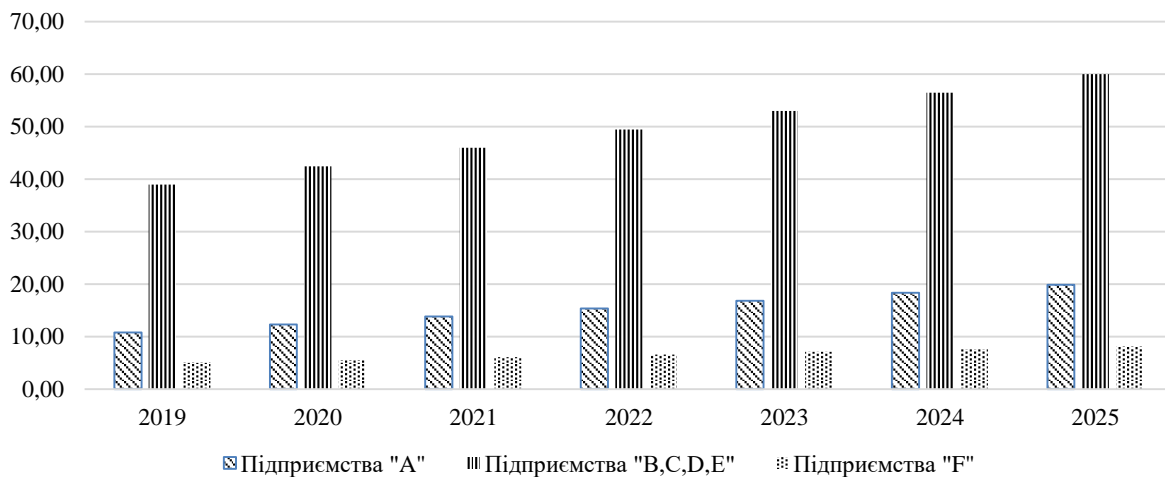
Таким чином, людський капітал як один із базових елементів розвитку підприємств займе належну йому позицію серед складових потенціалу підприємства і внесе відповідний вклад у збалансоване функціонування підприємств як соціальна складова.

Щодо загального обсягу інвестування у підприємства сфери виробництва, то система реалізації концепції інвестиційної активності підприємств передбачає у 2025 р. суттєве зростання величини цього показника у всіх трьох групах підприємств (рис. 7).

Результати розрахунків свідчать, що за достовірності апроксимації на рівні 0,96 обсяг авансованого капіталу у середньому одного підприємства групи підприємств сільського, лісового та рибного господарств у 2025 р., порівняно з 2019 р., зросте на 9,1 млн грн або, у 1,84 раза, і становитиме 19,9 млн грн.

Обсяг авансованого капіталу у середньому одного підприємства групи промислових підприємств у 2025 р., порівняно з 2019 р., зросте на 21,1 млн грн, або у 1,54 раза, і становитиме 60,0 млн грн (розрахунок проведено за величини достовірності апроксимації на рівні 0,95).

Обсяг авансованого капіталу у середньому одного підприємства групи підприємств будівництва у 2025 р., порівняно з 2019 р., зросте на 3,1 млн грн, або у 1,61 раза, і буде становити 8,1 млн грн (розрахунок проведено за величини достовірності апроксимації на рівні 0,92).

Джерело: сформовано автором

Рис. 7. Прогноз обсягу авансованого капіталу у середньому одного підприємства сфери виробництва (за методом екстраполяції), млн грн

Висновки. Результати проведених досліджень свідчать, що для забезпечення збалансованого розвитку підприємств сфери виробництва, підвищення ефективності їх господарювання доцільно застосовувати запропоновану концепцію зростання інвестиційної активності підприємств. Реалізація цієї концепції має здійснюватися шляхом запровадження на підприємствах системи, особливістю якої є її цілеспрямований вплив на сукупність характерних для підприємств сфери виробництва факторів, що безпосередньо або опосередковано визначають ефективність виробництва, екологічний стан та соціальний розвиток.

Список використаної літератури:

1. Економічна енциклопедія: у трьох томах / редкол. С.В. Мочерний та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – Т. 2. – 864 с.
2. Прушківська Е.В. Еволюція концепцій структурування національної економіки / Е.В. Прушківська // Проблеми економіки. – 2013. – № 2. – С. 87–94.
3. Кутуєв П.В. Андре Гундер Франк: від теорії залежності до теорії світової системи / П.В. Кутуєв // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. – 2019. – № 3 (43). – С. 8–14.
4. Національна парадигма сталого розвитку України / за ред. Б.Є. Патона. – К. : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.
5. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Л. : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2005. – 713 с.
6. Малік М.Ю. Проблемні питання розвитку кооперації та інтеграційних відносин АПК / М.Ю. Малік, Ю.Я. Лузан // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 3–9.
7. Петіна Л.В. Принципи та перспективи побудови кластерів АПК регіону / Л.В. Петіна // Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери : зб. наук.-метод. праць Міжнар. наук.-практ. конф. – Донецьк, 2011. – Т. 2. – С. 71–74.
8. Вектор соціального розвитку підприємств в сучасних умовах : монографія / О.В. Мартякова та ін. ; за заг. ред. О.В. Мартякової. – Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2011. – 744 с.

9. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.
10. Васюткіна Н.В. Управління сталим розвитком підприємств: теоретико-методологічний аспект / Н.В. Васюткіна. – Київ : Ліра-К, 2014. – 334 с.
11. Медвідь Я. Державне управління інвестиційною діяльністю в Україні / Я.Медвідь // Наукові праці МАУП. – 2011. – № 1 (28). – С. 107–112.
12. Левченко Н. Принципи державного регулювання розвитку АПК в умовах інтеграції до Європейського простору / Н.Левченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/6/03.pdf>.
13. Груба Г.І. Розвиток інноваційної діяльності в Україні: теорія, методологія, стратегія державної політики : монографія / Г.І. Груба. – К. : ТОВ «ДКС центр», 2009. – 364 с.
14. Денисенко М. Основи інвестиційної діяльності / М.Денисенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readbookz.com/pbooks/book-19/ua/chapter-954/>.
15. Про інноваційну діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
16. Про інвестиційну діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
17. Діяльність суб'єктів господарювання : статистичний збірник 2019 / ред. О.Колпакова. – К. : Державна служба статистики України, 2020. – 373 с.

References:

1. Mochernyj, S.V. et al. (ed.) (2000), *Ekonomichna encyklopedija*, u 3 tomah, Vydavnychjy centr «Akademija», Kyi'v, Vol. 2, 864 p.
2. Prushkiv'ska, E.V. (2013), «Evoljucija koncepcij strukturuvannja nacional'noi' ekonomiky», *Problemy ekonomiky*, No. 2, pp. 87–94.
3. Kutujev, P.V. (2019), «Andre Gunder Frank: vid teorii' zalezhnosti do teorii' svitovoi' systemy», *Visnyk NTUU «KPI». Politologija. Sociologija. Pravo*, zb. nauk. prac', No. 3 (43), pp. 8–14.
4. Paton, B.Je. (ed.) (2012), *Nacional'na paradygma stalogo rozvytku Ukrai'ny*, Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannja ta stalogo rozvytku Nacional'noi' akademii' nauk Ukrai'ny», Kyi'v, 72 p.
5. Zagorodnij, A.G. and Voznjuk, G.L. (2005), *Finansovo-ekonomichnyj slovnyk*, Vyd-vo Nac. un-tu «L'viv'ska politehnika», L., 713 p.
6. Malik, M.Ju. and Luzan, Ju.Ja. (2010), «Problemni pytannja rozvytku kooperacii' ta integracijnyh vidnosyn APK», *Ekonomika APK*, No. 3, pp. 3–9.
7. Petina, L.V. (2011), «Pryncypy ta perspektyvy pobudovy klasteriv APK regionu», *Aktual'ni problemy ekonomichnogo ta social'nogo rozvytku vyrobnychoi' sfery*, zb. nauk.-metod. prac' Mizhnar. nauk.-prakt. konf., Donec'k, Vol. 2, pp. 71–74.
8. Martjakova, O.V. et al. (2011), *Vektor sotsial'nogo rozvitiya predpriyatij v sovremennykh usloviyakh*, monogr., in Martjakova, O.V. (ed.), DVNZ «DonNTU», Donec'k, 744 p.
9. *Pro osnovni zasady (strategiju) derzhavnoi' ekologichnoi' polityky Ukrai'ny na period do 2030 roku*, Zakon Ukrai'ny, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
10. Vasjutkina, N.V. (2014), *Upravlinnja stalym rozvytkom pidpryjemstv: teoretyko-metodologichnyj aspekt*, Lira-K, Kyi'v, 334 p.
11. Medvid', Ja. (2011), «Derzhavne upravlinnja investycijnoju dijial'nistju v Ukrai'ni», *Naukovi praci MAUP*, No. 1 (28), pp. 107–112.
12. Levchenko, N. (2011), *Pryncypy derzhavnogo reguljuvannja rozvytku APK v umovah integracii' do Jevropejs'kogo prostoru*, [Online], available at: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/6/03.pdf>
13. Gruba, G.I. (2009), *Rozvytok innovacijnoi' dijial'nosti v Ukrai'ni: teorija, metodologija, strategija derzhavnoi' polityky*, monografija, TOV «DKS centr», Kyi'v, 364 p.
14. Denysenko, M., *Osnovy investycijnoi' dijial'nosti*, [Online], available at: <http://readbookz.com/pbooks/book-19/ua/chapter-954/>
15. *Pro innovacijnu dijial'nist'*, Zakon Ukrai'ny, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
16. *Pro investycijnu dijial'nist'*, Zakon Ukrai'ny, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
17. Kolpakova, O. (ed.) (2020), *Dijial'nist' sub'jektiv gospodarjuvannja*, statystychnyj zbirnyk 2019, Derzhavna sluzhba statystyky Ukrai'ny, Kyi'v, 373 p.

Світлицин Ігор Іванович – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і підприємництва Державного університету «Житомирська політехніка».

Наукові інтереси:

– проблеми ефективності функціонування підприємств.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2021.